

Яцишин С.Р., аспірантка кафедри обліку та контролю в невиробничій сфері, ТАНГ

ВИТРАТИ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ: ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЇХ ОБЛІКУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Споживання предметів праці та засобів праці у виробничому процесі не може здійснюватися без втручання живої праці. За її допомогою предмети праці перетворюються в потрібний суспільству готовий продукт. В умовах товарного виробництва та функціонування товарно-грошових відносин існує об'єктивна необхідність виміру вартісної частки живої праці у загальній вартості виготовленої продукції, що проявляється через визначення частки заробітної плати у собівартості продукції. Інакше кажучи, при існуючій методології планування та обліку витрат на виробництво вартісна ємність (сутність) доданої живої праці до готового продукту виражається часткою заробітної плати у собівартості.

Основна заробітна плата виробничих робітників у собівартості швейних виробів займає друге місце після матеріальних витрат. Тому важливими завданнями обліку прямих витрат на оплату праці виступають: одержання точних даних про виробіток; правильне віднесення заробітної плати виробничих робітників на відповідні калькуляційні об'єкти; своєчасне виявлення відхилень від норм. Під заробітною платою по нормах розуміють оплату виконаної роботи у відповідності з встановленими розцінками, а відхилення від норм – це виплати зарплати, не передбачені технологічним процесом, та різного роду непродуктивні виплати.

Облік виробітку продукції та виконаних робіт здійснюють працівники виробничих, технічних та інших служб підприємства, на яких покладені ці обов'язки. Даний облік повинен охоплювати дані про кількість і якість виробленої продукції, деталей крою та виробів, напівфабрикатів, робіт та забезпечувати контроль за використанням у виробництві матеріалів та напівфабрикатів. Облік виробітку та застосування первинних документів залежить від особливостей технологічного процесу, форми організації праці, діючих систем оплати праці, встановленого порядку контролю за якістю продукції та інших показників.

На підприємствах швейної промисловості використовують спеціалізовані відомчі форми первинних документів по обліку відпрацьованого часу, виробітку та нарахуванню заробітної плати. Сюди відносяться таблиці відпрацьованого часу, наряди на виконану роботу, маршрутні листи, паспорти кусків полотен, карти розкрою тканини, акти на виправлення браку, листки на доплату, акти на простій, відомості обліку виробітку в швейних цехах, рапорти про виробіток, розрахунково-платіжні відомості, особові рахунки та інші документи. Вони містять необхідні показники про обсяг виконаних робіт, виробіток, заробітну плату, виробничі підрозділи та калькуляційні види продукції, а також інші необхідні показники.

Велике значення, як на нашу думку, при обліку трудових витрат відіграє раціональна побудова первинних документів по обліковуванню виробітку, нарахуванню заробітної плати та організації поточного їх контролю. Документи повинні відповідати поставленим вимогам, оскільки вони використовуються багатьма службами підприємства, а також забезпечувати єдність показників, необхідних для бухгалтерського, оперативного-технічного та статистичного обліку, звітності та контролю; не допускати дублювання в роботі служб підприємства та можливість використання таких документів в механізованій і автоматизованій обробці.

Проаналізувавши діючу практику обліку трудових витрат в швейній промисловості, необхідно відмітити, що оскільки галузь в основному характеризується поточно-масовим виробництвом з широкою по детальною спеціалізацією, послідовним розміщенням робочих місць та неперервним

переміщенням оброблювальних деталей, вузлів, виробів від однієї операції до іншої, то найбільш раціональною буде оплата праці робітників по кінцевій виробничій операції, тобто по кількості готових виробів зданих на склад. Такий метод на нашу думку є найбільш прогресивним, оскільки, по-перше, він забезпечує точний облік виробітку, по-друге, виключає можливість приписок, по-третє, є відносно не трудомістким (немає необхідності фіксації усіх операцій передбачених технологічним процесом), по-четверте, є найбільш наглядним, що дозволяє враховувати особисті та колективні інтереси бригади, і по-п'яте, сприяє ритмічності роботи підприємства.

На сучасному етапі розвитку економіки та виробництва одягу й іншої продукції швейної галузі підвищені вимоги до бухгалтерського обліку зумовили необхідність його вдосконалення шляхом автоматизації з використанням персональних ЕОМ.

Децентралізована обробка облікових даних, вирішення конкретних облікових задач, складення зведених реєстрів бухгалтерського обліку та звітності – все це дозволяє вирішувати завдання не лише бухгалтерії, але й іншим підрозділам, робота яких тісно пов'язана з управлінською та господарською діяльністю усього підприємства. До таких завдань, власне, відносяться і завдання по обліку праці та нарахуванню заробітної плати, що дозволяють проводити нарахування зарплати для робітників і службовців, здійснювати контроль і аналіз використання фонду зарплати в масштабі господарських підрозділів та підприємства в цілому.

У склад комплексу завдань по обліку праці та заробітної плати (ОПЗП) на швейному підприємстві входять наступні види робіт:

- ведення таблиць обліку відпрацьованого часу;
- оформлення нарядів на роботи, що виконуються відрядно;
- облік відпрацьованого часу у відповідності до нарядів на роботи, що виконуються відрядно;
- облік відпрацьованого часу за місяць для усіх категорій персоналу з врахуванням усіх видів оплат та графіків роботи;
- нарахування основного заробітку для усіх категорій персоналу з врахуванням видів оплати: відрядної, по часовій погодинної, по часовій згідно окладів;
- нарахування основного заробітку членам трудових колективів, що працюють на бригадному підряді, відрядно чи погодинно;
- нарахування усіх видів доплат (по лікарняних листках, за відпустку та ін.);
- нарахування усіх видів премій (за місяць, квартал), а також премій одноразового характеру;
- розрахунок усіх видів утримань, в тому числі податків (по дохідного, пенсійного, профспілкового внесків), по виконавчих листках тощо;
- розрахунки по розподілу фонду заробітної плати: по видах виплат, по категоріях працюючих та виробничих витратах;
- формування сум середніх заробітків, сум для розрахунків по нарахуваннях та утриманнях за рахунок майбутніх періодів, сум для аналітичних розшифровок по балансових рахунках та субрахунках, а також даних необхідних для аналітичного обліку та аналізу використання робочого часу, фонду зарплати та складення звітності;
- облік браку та нарахування основного заробітку робітникам, що займаються його усуненням;
- виконання зведених розрахунків з одержанням підсумків по усіх структурних підрозділах підприємства у відповідності з реквізитним складом показників особових рахунків.

Даний комплекс задач по ОПЗП, розроблений в УкрНДІшвейпромі, дозволяє на базі ПЕОМ розв'язувати їх в регламентному режимі та режимі запиту (на основі діалогу з користувачем), контролювати результати обчислень, здійснювати повторний розрахунок, виводити його результати на відео-термінальний пристрій та на друк у формі вихідних документів.

Основою комплексу задач ОПЗП є особовий рахунок, що формується на кожного робітника (згідно табельного номеру) з відповідним набором показників

за поточний місяць. В нього заносяться результати розрахунків основного заробітку, усіх доплат, премій, утримань, що виконуються на попередніх етапах вирішення комплексу завдань. Даний комплекс забезпечує автоматизоване оформлення декількох видів нарядів на роботи, що виконуються відрядним способом, та розрахунок відрядного заробітку по відповідних методиках. При розробці даного комплексу передбачена можливість подальшого нарощування функцій бухгалтерського обліку (чи зміни реалізаційних завдань) і створення на їх основі автоматизованого бухгалтерського обліку на швейному підприємстві.

Бухгалтерський облік операцій з нарахування і виплати заробітної плати з 2000 року зазнав суттєвих змін у зв'язку із веденням національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку і нового Плану рахунків. Окремі корективи до порядку віднесення заробітної плати на затрати виробництва при калькулюванні собівартості продукції внесені П(С)БО 16 "Витрати".

Витрати на оплату праці є одним із елементів виробничих затрат і поряд з іншими елементами затрат, які розглядаються в П(С)БО 16, відображаються у бухгалтерському обліку одночасно із зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. На підставі п.6 затрати звітного періоду визнаються, якщо вони збільшують зобов'язання, які зменшують власний капітал, або призводять до зменшення активів. Нарахована сума заробітної плати відповідає такій умові стандарту, оскільки вона збільшує суму зобов'язань, що зменшують власний капітал.

Окрім цього, для визнання витрат на оплату праці затратами звітного періоду вони повинні бути достовірно оцінені. Достовірність оцінки оплати праці досягається її нарахуванням згідно із затвердженими нормами виробітку і розцінками, посадовими місячними окладами при фактично відпрацьованому часі, а також прийнятим положенням про преміювання та іншими нормами, що визначають розмір нарахувань оплати праці працівникам за роботу і за невідпрацьований час відповідно до чинного законодавства. Економічний елемент "Витрати на оплату праці" відповідає й іншим умовам П(С)БО 16 і включає в себе заробітну плату за окладами й тарифами, премії, заохочення, компенсаційні виплати, оплату відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці.

До виробничої собівартості продукції оплата праці включається у складі як прямих затрат, так і загально виробничих витрат.

Істотною зміною порядку віднесення затрат на оплату праці на собівартість продукції є те, що згідно з умовами п.11 П(С)БО 16 до переліку витрат, які включаються до виробничої собівартості продукції не включені загальногосподарські витрати, в тому числі і витрати на оплату праці, віднесені до складу загальногосподарських витрат, наприклад витрати на оплату праці управлінського персоналу підприємства.

Заслуговує на увагу і те, що відповідно до п.9 П(С)БО 9 "Запаси" до первісної вартості запасів, придбаних за плату, включаються витрати на заготівлю, вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування запасів до місця їх використання та інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням запасів та доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання у запланованих цілях. Таким чином, до них відносяться і прямі витрати на оплату праці, нараховану за виконання робіт, пов'язаних з придбанням запасів, що необхідно враховувати, оцінюючи придбані товарно-матеріальні цінності при їх оприбуткуванні.

Згідно П(С)БО 2 "Баланс" залишки заборгованості працівникам по оплаті праці відображаються у статті "Поточні зобов'язання щодо розрахунків з оплати праці" по рядку 580 на дату складання балансу підприємства. Поточними зобов'язаннями виступають такі зобов'язання підприємства, які будуть погашені протягом операційного циклу даного підприємства, або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців починаючи з дати балансу. Зобов'язання відображається у балансі, якщо його оцінка може бути достовірно визначена й існує вірогідність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

У новому Плані рахунків для узагальнення інформації про розрахунки з персоналом (як облікового так і не облікового складу підприємства) з оплати

праці, а також розрахунки за нестриману персоналом у встановлений термін суму по оплаті праці (розрахунки з депонентами) передбачений балансовий рахунок 66 "Розрахунки з оплати праці", що має два субрахунки: 661 "Розрахунки із заробітної плати", 662 "Розрахунки з депонентами". По кредиту цього рахунку відображаються нарахована працівникам підприємства основна і додаткова заробітна плата, премії, допомога з тимчасової непрацездатності, матеріальна допомога, суми індексації заробітної плати у зв'язку з інфляцією, суми компенсації втрати працівниками частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати та інші нарахування, які є доходом працівника (дивіденди, дохід від розподілу прибутку, вартість оплаченого підприємством проїзду тощо), а по дебету – виплата заробітної плати, премій, матеріальної допомоги, суми утриманих податків, платежів за виконавчими листами, вартість утриманих у рахунок оплати праці матеріалів, продукції, товарів та інші утримання з нарахованих сум оплати праці персоналу. Нараховані, але не отримані персоналом підприємства у встановлений термін суми по оплаті праці відображаються по дебету субрахунку 661 і кредиту субрахунку 662.

Аналітичний облік розрахунків з персоналом, як і раніше, ведеться по кожному працівникові, видах виплат і утримань. Не змінилися також форми первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку по відображенню операцій з нарахування і виплати заробітної плати.

Окрім названого 66 рахунку, у новому Плані рахунків передбачено рахунок класу 8 "Витрати за елементами" – 81 "Витрати на оплату праці" з відповідними субрахунками (рахунками другого порядку). Цей рахунок призначено для узагальнення інформації про витрати на оплату праці за звітний період. За дебетом відображається сума визнаних витрат на оплату праці, а за кредитом – їх списання на рахунок 23 "Виробництво" витрат, які прямо включаються до виробничої собівартості продукції, до затрат допоміжних (підсобних) виробництв, на рахунки класу 9 "Витрати діяльності" – витрат, що відносяться до виробничих накладних витрат, адміністративних і збутових витрат або на рахунок 79 "Фінансові результати", якщо підприємство не використовує рахунки 9 класу. Отже, відображати витрати на оплату праці можна трьома способами: 1) за допомогою рахунків класу 8 і 9; 2) за допомогою рахунків тільки 9 класу; 3) тільки за допомогою рахунків класу 8 (малим та неприбутковим підприємствам); хоча вказані підприємства можуть використовувати і будь-який вище названий метод.

Таким чином, впровадження у виробничу практику зазначених змін, пропозицій дозволить значно підвищити оперативність, інформативність та якість обліку праці та її оплати, що відповідно підніме рівень усього обліку витрат діяльності, створить необхідні передумови використання облікової інформації для обґрунтування та прийняття управлінських рішень.

Резюме. Обґрунтовуються особливості витрат на оплату праці у швейній галузі; розглядаються зміни їх обліку у зв'язку із введенням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та нового Плану рахунків.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

***Збірник наукових праць кафедри економічного
аналізу***

Випуск 10

Частина 2

Тернопіль
«Економічна думка»
2001

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

*Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 10.
- Тернопіль: Видавництво "Економічна думка", 2001 р.*

Розрахований на фахівців, які цікавляться проблемами організацій економічного аналізу, обліку та аудиту. Може бути корисним студентам, аспірантам, викладачам вузів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Шкарабан С.І., д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки
України, зав.кафедрою економічного аналізу ТАНГ.*

*Мних Є.В., д.е.н., професор, зав. кафедрою обліку і аудиту
Львівського національного університету ім. І.Франка.*

*Рудницький В.С., д.е.н., професор, зав. кафедрою аудиту Львівської
комерційної академії.*

*Литвин Б.М., д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки
України, зав. кафедрою економіки і управління
будівельним комплексом ТАНГ.*

*Фаріон І.Д., д.е.н., професор, зав. кафедрою економіки та аналізу
невиробничої сфери ТАНГ.*

Відповідальний за випуск – д.е.н., професор Шкарабан С.І. (ТАНГ)

JSBN 966-654-007-X

*Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого засобу
масової інформації ТР № 288
від 22 лютого 2000р.*

*Зареєстровано Вищою
атестаційною комісією України як
фахове економічне видання
(бюлетень ВАК України №4, 1999,с.48)*

*Підписано до друку 25.09.2001 р. Зам.950. Наклад 200.
Друкарня ВАТ"ТРЗ"Оріон", м. Тернопіль, вул. 15 Квітня, 6.*

Брич В.Я.	Аналіз мотиваційного фактору в умовах зміни форми власності та його вплив на рівень життя населення.....	77
Бенько і. Д.	Аналіз ринку праці в перехідній економіці.....	82
Скочиляс С.М.	Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів.....	84
Божков В.	Учет и оповещение непредвидимых обстоятельств и постбалансовых событий.....	86
Меразчиев В.	Информационное обеспечение валютного совета в Республике Болгарии.....	90
Александров В.	Роль банковской отчетности при информационном обеспечении управления риском.....	92
Румяна Михайлова	Проблемы методики формирования и актуализации имущественных паев членов-кооператоров.....	95
Ангелов А.	Направления для усовершенствования дефинирования и структурирования объектов учета при операциях с капиталом в банках.....	97
Атанас Атанасов	Участники рынка капитала Республики Болгарии – состояние и перспективы.....	100
Монастирський Г.Л.	Методичні підходи до аналізу проблеми управління економічним та соціальним розвитком сільських поселень.....	102
Дрозд Т.І.	Маркетингова діяльність підприємства як об'єкт економічного аналізу.....	105
Карпик Т.Я.	Зміна парадигми організації та її лідера як реакція на зміни зовнішнього середовища.....	108
Кондрацька Л.П.	Кадрова політика як засіб забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку праці.....	113
Гопко В.В.	Можливості і перспективи реалізації операцій з давальницькою сировиною іноземного замовника... ..	115
Сохацька О.	Біржова спекуляція: ретроспективний аналіз наукової думки.....	127
Шаповалова А., Сопко О.	Облік зобов'язань.....	134
Бенько М., Сопко В.	Економічна природа прибутку.....	137
Білан Ю. М.	Економіко – статистичне дослідження еластичності попиту і пропозиції на товарному ринку.....	140
Завитій О. П.	Аналіз стану виробництва продукції тваринництва.....	146
Яцишин С.Р.	Витрати на оплату праці: питання удосконалення їх обліку на сучасному етапі господарювання.....	148
Зятковська Л.І.	Аналіз впливу промислового виробництва на рівень екологічної безпеки України.....	151
Карпишин Н.І.	Фінансовий стан охорони здоров'я України в умовах ринкових перетворень.....	156
Вандяк Н.П.	Значення оперативного аналізу в умовах переходу до ринкових відносин.....	158
Карпик Я.М.	Аналіз – основа стратегічного планування і управління виробництвом.....	160
Урбан Н.	Оцінка вартості підприємства – критерій аналізу інвестиційних рішень	163
Артус М.М.	Аналіз забезпечення надходження запланованого прибутку в умовах ситуаційної зміни ринкових цін	166
Баріда Н. П.	Аналіз показників грошового обігу в Україні.....	169
Новосад О.Р.	Підходи до побудови показників ефективності дистанційної освіти.....	171